

культури, уряди багатьох країн здійснюють суттєві заходи з пропаганди фізичної культури, приймають національні програми для популяризації фізичного виховання і створюють умови для занять спортом всіх бажаючих, особливо для молоді.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. З урахуванням сказаного, проведене нами дослідження мало на меті не лише зафіксувати та описати поверхневий шар соціальних відносин, які склалися у сфері фізичної культури і спорту, а й знайти методологічні підходи до визначення їхніх глибинних шарів, науковий аналіз яких дозволив би виявити ті компоненти діяльності суб'єктів фізкультурно-спортивного руху, яким притаманні властивості адаптації сфери до вимог суспільства.

Порівняльний аналіз нормативних документів свідчить про те, що розподіл кількості годин серед дисциплін навчальних планів вищих навчальних закладів в Україні та різних європейських країнах істотно відрізняється. У європейських країнах велика увага приділяється післядипломній освіті фахівців з фізичного виховання і спорту. При традиційних навчальних формах післядипломна підготовка пов'язана з широким впровадженням триступеневої моделі професійної освіти, а також використанням різноманітних організаційних форм і методів для підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів.

Таким чином, на підставі зробленого нами аналізу з'ясовано, що вчитель фізичного виховання як ніколи раніше відіграє ключову роль у реалізації соціальних цілей і завдань фізичної культури і спорту. Сучасне європейське суспільство розглядає вчителя фізичного виховання не лише як фахівця, що має знання, уміння і навички в професійній сфері, а більшою мірою як фахівця з пропаганди здорового способу життя, валеологічного ставлення до свого, здоров'я, як людини, що підвищує мотивацію у підростаючого покоління для занять руховою діяльністю, залучає молодь до занять різними видами спорту.

Література

1. Bouchard C., Shephard R. J., Stephens T., Physical activity, fitness and health: The model and key concepts, Physical activity, fitness and health: International proceedings and consensus statement. (Champaign, IL: Human Kinetics Publishers, 1994).
2. European Commission/EACEA/Eurydice, 2013. Physical Education and Sport at School in Europe. Eurydice Report (Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2013). <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>.
3. Gry'nchenko I. B. Proces profesijnoyi pidgotovky` majbutnix uchy`teliv fizy`chnoyi kul`tury` v krayinax Yevropy` i v Ukrayini // Pedagogichny`j dy`skurs : zb. nauk. pracz` / gol.red. I. M. Shorobura. — Xmel'ny`cz`ky`j : XGPA, 2012. — Vy`p.12. — S. 103–109.
4. Gry'nchenko I. B. Profesijna pidgotovka majbutnix uchy`teliv fizy`chnoyi kul`tury` v novy`x umovax / I. B. Grinchenko // Vy`shha osvita Ukrayiny`. Teorety`chny`j ta naukovy`metody`chny`j chasopy`s. Dodatok 3, T. VII . Tematy`chny`j vy`pusk: Vy`shha osvita Ukrayiny` u konteksti integraciyi do yevropejs`kogo osvith`ogo prostoru. — K.: Gnozy`s, 2011. — S. 84–93.
5. Shyyan O., Slyvka Y., Turchyk I. (2014) Developing physical education student teachers for professional identities as health educators in Ukraine. Proceeding of the 39th ATEE Conference. Braga, 2014, p. 189.
6. Денисова Л. В. Гіпермедійне інформаційне середовище навчання як засіб професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04/ Л. В. Денисова. — Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. — К., 2010. — 22 с.
7. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. / Л. П. Сущенко. — Київ, 2003. — 46с.
8. Тимошенко О. В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах. автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. / О.В.Тимошенко. — Київ, 2009. — 35с.
9. Турчик І. Х. Фізичне виховання і спорт у шкільній освіті Англії : дис. .. канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Турчик Ірина Хосенівна; Львівський держ. ін-т фізичної культури. — Л., 2005. — 207 с
10. Турчик І. Х. Освітня політика Англії з фізичного виховання (Національний курикулум) (навчально-методичний посібник) / І. Х. Турчик, О. І. Шیان. — Львів: Редакційно-видавничий відділ Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, 2008. — 104 с.
11. Турчик І. Урок фізичної культури у системі початкової шкільної освіти Польщі / Ірина Турчик, Оксана Вацеба, Світлана Бірюк // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. — Львів, 2009. — Вип. 13, т. 2. — С. 187 – 191.

Волошин О. Р.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, м. Дрогобич

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ІДЕЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. В умовах модернізації освіти одним із головних завдань є збереження і зміцнення здоров'я дітей в процесі їх навчання, але сучасні реалії демонструють погіршення здоров'я школярів. Проблема здоров'язбереження досліджена недостатньо, не розкрита проблема інтеграції здоров'язберігаючих технологій в педагогіці, її місце в системі валеологічного виховання та в загальній структурі виховного процесу, не розроблена інтегративна теоретико-методологічна основа здоров'язберігаючих освітніх технологій, яка об'єднувала б гуманістичний, аксіологічний, акмеологічний, валеологічний, системно-синергетичний підходи до утворення в їх взаємозв'язку.

Ключові слова: здоров'я, освіта, педагогіка, здоров'язберігаючі освітні технології.

Аннотация. Волошин О.Р. Проблема реализации здоровьесберегающих идей в образовательном процессе. В условиях модернизации образования одной из главных задач является сохранение и укрепление здоровья детей в процессе их обучения, но современные реалии демонстрируют ухудшение здоровья школьников. Проблема

здоров'ясбереження досліджена недостатньо, не раскрыта проблема інтеграції здоров'ясберегаючих технологій в педагогіку, її місце в системі валеологічного виховання і в загальній структурі виховного процесу, не розроблена інтегративна теоретико-методологічна основа здоров'ясберегаючих освітніх технологій, яка об'єднувала б гуманістичний, аксіологічний, акмеологічний, валеологічний, системно-синергетичний підходи до освіти в їх взаємозв'язку.

Ключевые слова: здоров'я, освіта, педагогіка, здоров'ясберегаючі освітні технології.

Abstract. Voloshyn O.R. The problem of implementation of healthkeeping ideas at educational institutions in the process of education.

The problem of healthkeeping hadn't been studied enough, because it wasn't disclosed the problem of healthy integration of technology in teaching process and its place in education and valeology in the educational process, moreover there is no designed integrative theoretical and methodological basis of healthy educational technologies, which would unite humanistic, axiological, acmeological, valeological, systematic and synergetic approach to education in their relationship.

In terms of modernization of education one of the main objectives is the preservation and promotion of the health of children in their studies, but current realities show a deterioration in the health of schoolchildren. During the school years the number of students with myopia, disorders of the musculoskeletal system had increased for 5 times, with psycho-neurological abnormalities – 1.5-2 times. In the literature used such terms associated with the school as "school stress", "didaktogeniyi" (negative mental state of the student, teacher stroke caused by a violation of the teacher (teacher)).

Modern school does not provide compensational model for modern children's physiological and psychological state of immaturity. The work of the school must admit the existence of such top problems as the contradiction between the needs of students and their families, the requirements of the state in preserving and enhancing the health of students in school and negative dynamics being of children. Training and education of the child shall acquire and health of healthy nature. But even the school furniture, books and notebooks or school environment, or even school physical education doesn't help children to be healthy.

In educational institutions there is no monitoring of the health of children in the educational process, so there it doesn't take into account the dynamics of physical development and morbidity of students. There is no examination programs, plans and technologies in terms of their impact on the health of students, there is no mechanism for this examination, there are no recommendations for the analysis of the lesson.

The salvation of the problem of maintaining of the health of children in educational institutions often confined to physical education, although physical development - only one measure of health, and can not quickly respond to changing health situation of students.

Keywords: health, education, education, education of healthy technology.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасна загальноосвітня школа не забезпечує компенсацію типового для сучасних дітей стану фізіологічної та психологічної незрілості. У роботі школи необхідно констатувати наявність такої провідної проблеми: протиріччя між потребою учнів та їхніх родин, вимогами держави в збереженні і зміцненні здоров'я учнів в школі і негативною динамікою фізичного стану дітей. Навчання та виховання дитини повинно придбати здоров'язберігаючий і оздоровчий характер. Але, ні шкільні меблі, ні підручники та зошити, ні шкільна екологія, ні навіть шкільна фізична культура не несуть того потенціалу оздоровлення, який допоміг би школяру бути здоровим.

Проблема здоров'язбереження досліджена недостатньо, не розкрита проблема інтеграції здоров'язберігаючих технологій в педагогіку, її місце в системі валеологічного виховання та в загальній структурі виховного процесу, не розроблена інтегративна теоретико-методологічна основа здоров'язберігаючих освітніх технологій.

У умовах модернізації освіти одним із головних завдань є збереження і зміцнення здоров'я дітей в процесі їх навчання, але сучасні реалії демонструють погіршення здоров'я школярів. За роки навчання в школі кількість учнів з короткозорістю, порушеннями опорно-рухового апарату зростає в 5 разів, з психо-неврологічними відхиленнями – в 1,5-2 рази. У спеціальній літературі вживаються такі терміни, пов'язані зі школою, як «шкільний стрес», «Дидактогенія» (негативний психічний стан учня, викликаний порушенням педагогічного такту з боку вчителя (вихователя)).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом проблема реалізації здоров'язберігаючих ідей у навчальному процесі все більше привертає увагу дослідників. Різні аспекти збереження здоров'я, здоров'язберігаючих технологій та формування культури здорового способу життя досліджували різні науковці: В. Бабаліч (формування у студентів-медиків готовності до реалізації ідей здорового способу життя у майбутній професійній діяльності), Н. Башавець (формування світоглядної культури здоров'язбереження), Л. Безугла (організація самостійної роботи з формування культури здоров'я), В. Гаращук (теоретичні та методичні засади здоров'язбереження), С. Грімблат (здоров'язберігаючі технології), Г. Кривошеєва (формування культури здоров'я студентів), Л. Суценко (соціальна технологія культивування здорового способу життя) тощо.

Серед вітчизняних науковців дослідженню основ здоров'язберігаючого виховання присвячені наукові праці В. Горащук, О. Дубогай, В. Лозинського, З. Малькова, В. Оржеховської, М. Таланчук, Л. Татарнікової.

Основні принципи організації оздоровчої освіти та виховання школярів висвітлено у працях Л. Заплатнікова, М. Гриньової, С. Кирилєнка, Л. Пономарьової, Б. Шияна, О. Шиян.

Проблему застосування здоров'язберігаючих технологій у сучасній школі проаналізовано у працях Л. Антонової, В. Лозинського, Ю. Науменко, М. Смірнова, В. Циганова, Є. Юніної.

Проблему здоров'язбереження молодого покоління активно досліджують і російські вчені: Л. Антонова, М. Безруких,

Д. Вікторов, Ю. Науменко, М. Смірнов, І. Чупара та інші.

Формулювання мети роботи полягає у вивченні проблеми реалізації здоров'язберігаючих ідей у навчальному процесі. Основна ідея дослідження визначає зміст здоров'язберігаючої діяльності педагогів, адміністративні та управлінські рішення, спрямовані на формування здоров'язберігаючого середовища в освітніх установах, і ефективність реалізації освітніми установами функції збереження і зміцнення здоров'я учнів.

Відповідно до мети дослідження нами були сформульовані наступні **завдання**:

1. Визначити сутність здоров'язберігаючої педагогіки, вивчивши її генезис у вітчизняній та зарубіжній освіті.
2. Обґрунтувати організацію педагогічного процесу з точки зору збереження і зміцнення здоров'я дітей.
3. Визначити основні підходи в реалізації ідей здоров'язберігаючої педагогіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є: вчення про діалектичний характер соціальних відносин (Г. Гегель); гуманістичні принципи організації взаємовідносин людей в цивілізованому суспільстві, що відбилися в роботах Ж.-Ж. Руссо; ідеї антропогенної цивілізаційної парадигми (М.М. Моїсєєв, К.В. Судаков ін.); концепції гуманізації освітньої діяльності (Ш. Амонашвілі, Є.В. Бондаревська, С.В. Кульневич); концепція оптимізації освітнього процесу Ю.К. Бабанського, М.М. Поташника; антропологічний підхід Н.А. Добролюбова, П. Ф. Лесгафта, К.Д. Ушинського, Л.С. Виготського, Б.Г. Ананьєва, В.А. Сухомлинського; концепція особистісно-орієнтованої освіти (Є. Бондаревська, В.А. Сластьонін, І.С. Якиманська); ідеї адаптивної школи (Т. Шамова, Т. М. Давиденко, Н. П. Капустін); педологічні дослідження (М.Л. Басов, В.П. Кашенко); концептуальні ідеї валеології (І.І. Брехман, В.П. Казначеев, В.В. Колбанов); концептуальні положення педагогічної валеології, розроблені Г.К. Зайцевим, Л.Г. Татарніковою; принципи і закономірності лікувальної педагогіки (А. Дубровський); ідеї соціального захисту дітей (М.І. Рожков, Л.В. Байбородова); проектування освітніх систем (А.Ф. Амєнд, К.Ш. Ахїяр, М.М. Поташник, Н.Д. Яковлева).

Відзначаємо протиріччя між рівнем компетентності педагогів у вирішенні питань збереження здоров'я і завданнями, які перед ними ставить суспільство, з одного боку, і протиріччя між рівнем компетентності педагогів і бажанням займатися вирішенням цих проблем, з іншого боку.

На нашу думку, необхідно так організувати навчальний процес, щоб кожен вчитель на кожному уроці не тільки сприяв збереженню здоров'я учнів, а й формував це здоров'я. А для цього слід максимально розкрити можливості педагогіки в аспекті здоров'язбереження, показати теоретичні основи здоров'язберігаючої педагогіки, а також напрями впровадження їх в практику сучасної школи.

Для формування всебічно розвиненої особистості має велике значення завдання пошуку і прогнозування нових методів, прийомів, технологій, відповідних форм і організації навчальної діяльності та нового її змісту. Необхідно створити модель освітньої технології, що дозволяє зменшити негативний вплив навчально-виховного процесу на стан здоров'я дітей.

Розв'язання проблеми збереження здоров'я дітей в освітніх установах часто обмежується рамками фізичного виховання, хоча фізичний розвиток – тільки один з показників здоров'я, і не дозволяє швидко реагувати на зміну ситуації зі здоров'ям учнів.

В установах освіти відсутній моніторинг здоров'я дітей, в організації навчального процесу не враховується динаміка показників фізичного розвитку і захворюваності учнів. Не проводиться експертиза програм, планів, технологій з точки зору їх впливу на здоров'я школярів, відсутній механізм проведення цієї експертизи, відсутні рекомендації щодо проведення аналізу уроку.

Таким чином, слід зазначити ряд протиріч в організації педагогічного процесу з точки зору збереження і зміцнення здоров'я дітей:

1. Організаційно-педагогічні:

- між потребою учнів та їхніх родин, вимогами держави в збереженні та зміцненні здоров'я учнів в школі і негативною динамікою фізичного стану дітей;
- між декларуванням в державному масштабі прав дітей на повноцінне дитинство і здоров'язатратністю сучасної освіти;
- між вимогами Державних санітарних правил і норм до організації навчально-виховного процесу в освітніх установах і реальним станом умов навчання і здоров'я учнів.

2. Педагогічні:

- між наявністю значного досвіду реалізації різноманітних підходів до збереження здоров'я дітей в освітніх установах і відсутністю ефективного підходу до реалізації функції збереження і зміцнення здоров'я учнів;
- між необхідністю створення педагогічних умов для надання істотного впливу на спосіб життя учнів та збереження їх здоров'я в процесі навчання в зв'язку зростанням числа хворих дітей і відсутністю теоретико-методичної бази для здійснення цієї діяльності;
- між рівнем компетентності педагогів у вирішенні питань збереження здоров'я і завданнями, які перед ними ставить суспільство;
- між необхідністю враховувати в навчальному процесі рівень здоров'я і адаптивні можливості дітей, запобігати негативного впливу навчального процесу на здоров'я дітей і відсутністю програм експертизи освітніх технологій, навчальних планів і програм з точки зору їх впливу на здоров'я учнів;
- між необхідністю відстеження динаміки показників фізичного розвитку і захворюваності учнів і відсутністю необхідних для управління навчальним процесом програм моніторингу здоров'я дітей в освітніх установах [2, с. 22 - 24].

Подолання названих протиріч вимагає аналізу причин їх виникнення і розуміння необхідності пошуку шляхів ефективного вирішення. Вирішення даної проблеми, з нашої точки зору, дозволить знизити здоров'язатратність сучасної загальної освіти як в сформованих соціально-економічних умовах України, так і в умовах конкретної загальноосвітньої школи.

Основоположним підходом в реалізації ідей здоров'язберігаючої педагогіки є експертно-функціональний підхід, який забезпечує єдність взаємодії медико-дидактичної експертизи та реалізації функції збереження і зміцнення здоров'я учнів дітей. Цей підхід передбачає:

- 1) реалізацію принципів здоров'язберігаючих педагогіки: персоніфікації навантаження, фасилітації, суб'єктності, компетентної відповідальності, варіативності змісту здоров'язберігаючих діяльності і принципу інтеграції діяльності різних інститутів в процесі здоров'єзбереження;
- 2) програмування експертизи навчально-виховного процесу на основі медичного, дидактичного і виховного критеріїв;
- 3) проведення моніторингового дослідження здоров'я учнів і здійснення комплексної оцінки ризику захворюваності дітей і підлітків для вирішення питань управління захворюваністю в умовах освітнього закладу;
- 4) визначення характеристик формування здоров'язберігаючих середовища в освітніх установах для управління процесом реалізації педагогічним колективом функції збереження і зміцнення здоров'я учнів.

Під здоров'язберігаючою освітньою технологією розуміють систему, що створює максимально можливі умови для збереження, зміцнення і розвитку духовного, емоційного, інтелектуального, особового і фізичного здоров'я всіх суб'єктів освіти (учнів, педагогів і ін.) [7, с. 37-39].

Освітні технології, що стосуються збереження здоров'я та формування культури здорового способу життя О. Ващенко класифікує на:

- здоров'язберігаючі – технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в школі та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм, відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям дитини;
- оздоровчі – технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я молоді, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я: фізична підготовка, фізіотерапія, ароматерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія;
- технології навчання здоров'ю – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів тощо), профілактика травматизму, статеве виховання, що реалізується завдяки включенню відповідних тем до предметів загально-навчального циклу, введення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання та додаткової освіти;
- виховання культури здоров'я – виховання в учнів особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини, яке реалізується через факультативні заняття з розвитку особистості учнів, позакласні і позашкільні заходи, фестивалі, конкурси тощо [3].

Зрозуміло, що здоров'язберігаюча педагогіка не може виражатися якоюсь однією конкретно педагогічною технологією. Це поняття об'єднує в собі всі напрями діяльності педагогів з формування, збереження і зміцнення здоров'я учасників освітнього процесу.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, названі позиції обґрунтовують актуальність розробки проблеми здоров'язбереження на новому теоретико-методологічному та концептуальному рівні. Проблема забезпечення здоров'язберігаючого освітнього середовища є однією з пріоритетних і має визначальний вплив на освітній процес. Реалізація основних ідей здоров'язберігаючих технологій є запорукою формування здорової нації, яка спроможна творити нове, ефективне майбутнє.

Подальше дослідження спрямоване на вивчення особливостей здоров'язберігаючих технологій з метою їх реалізації в навчально-виховному процесі в сучасній школі, виявлення особливостей реалізації здоров'язберігаючих ідей при підготовці фахівців конкретного профілю.

Література

1. Башавець Н. А. Проблеми формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців економічного профілю / Н. А. Башавець / IV Міжнародна науково-практична конференція "Альянс наук: вчений – вченому" : збірник наукових праць. – Том 5. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2009. – С.3 – 6.
2. Вайнер Е. Н. Формування здоров'язберігаючого середовища в системі загальної освіти // Валеологія. – 2004. – №1. – С.21 – 26.
3. Ващенко О. Здоров'язберігаючі технології в загальноосвітніх навчальних закладах / О. Ващенко, С. Свириденко // Директор школи. – 2006. – № 20. – С. 12.
4. Волков В. Л. Основи професійно-прикладної фізичної підготовки студентської молоді / В. Л. Волков. – К. : Знання України, 2004. – 82 с.
5. Goraschuk V. P. Teoretichni ta metodologichni zasady formuvannya kultury zdorov'ya shkoljariv: Diss. dok. ped. nauk: 13.00.01. – Н., 2004. – 419 р.
6. Zavidivska N. N. Profesiyno prikladni osnovy formuvannya zdorovogo sposobu zhittya studentiv vischih navchalnyh zakladiv ekonomichnogo profilju / N.N. Zavidivska // Pedagogika i psihologija profesiynoi osvity: Naukova metodychnyj zurnal. – 2002. – №1. – pp. 152 – 157.
7. Naumenko Y. V. Zdorovjazberigajucha dijalnist skoly / Y. V. Naumenko // Pedagogika. – 2005. – №6. – 37. pp – 44.
8. Semchenko N. O. Vprovadzhennja idej zdorovjazberigajuchoi pedagogiki u navchalno-vychovnyj proces VNZ / N. O. Semchenko // Problemy fizichnogo vihovannja i sportu. – 2010. – № 11. – P.113 – 116.
9. Smirnov N. K. Zdorovesberegajushchie obrazovatelnye tehnologii i psihologija zdorovja v skole / N. K. Smirnovs. – 2nd ed. un ext. – М. : ARKTI, 2006. – 320 p.